

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli d. 27 febr. 1889, kl. 12 midd.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af § 3 i kongl. förordningen angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande den 20 juli 1861.

Mom. 1 i ofvannämnda § 3 är af följande lydelse:

»En hvar skall mantals- och skattskrifvas, der han har eller, i följd af sitt vistande, bör anses hafva sitt bo eller hemvist. Härvid iakttages såväl att den, hvilken innehar fast egendom eller idkar rörelse inom särskilda mantalsskrifningsdistrikter, må sjelf bestämma och anmäla, på hvilketdera stället han bör mantalsskrifvas, som ock att den, hvilken till eller före nästa fardag kommer att flytta till annat mantalsskrifningsdistrikt för att öfvertaga gård, lägenhet eller rörelse eller för att inträda i utöfning af tjenstebefattning, bör der mantalsskrifvas, tillika med de personer, som honom dit medfölja; hvadan han jemväl härom skall vid mantalsskrifningen i afflyttningsorten förete upplysning.

Ej må någon samtidigt vara på mer än ett ställe mantalsskrifven.»

Uti inom Andra Kammaren väckta motioner, n:is 38 och 131, hafva herrar *S. J. Kardell* och *C. J. Jakobson*, med hvilken senare tre af kammarens ledamöter instämt, föreslagit ändring i berörda stadgande.

Herr Kardell anför, att till följd af nämnda bestämmelse kunde förmögnare personer låta mantalsskrifva sig i kommuner, hvilka underkastat sig endast obetydliga eller inga uppoffringar för allmänna ändamål och sålunda hade endast obetydliga kommunalskatter, medan de sjelfve året om eller större delen deraf vistades i kommuner, som påkostat betydande belopp för allmänna

Bih. till Riksd. Prot. 1889. 5 Saml. 1 Afd. 3 Häft.

ändamål. De kunde sålunda der framlefvä ett behagligt parasitlif, njutande af alla de förmåner, som der utförda allmänna inrättningar och arbeten, såsom dyrbara skolor, planteringar och promenader, dränering och vattenledning, brandsläckningsväsen och polis m. m., beredde utan att med ett öre bidra till ortens kommunalutskylder, som derfor så mycket tyngre drabbade de der mantalsskrifne invånarne.

Det vore enligt motionärens åsigt öfverflödigt att mycket orda om det orimliga i ett dylikt förhållande. Den eller de fastigheter, som en person egde i andra kommuner, hade sina särskilda onera till dessa kommuner, hvilka i följd deraf finge hvad dem med rätta tillkomme. Men mantalsskrifningen gälde personen och icke jorden. Det borde derfor icke tillåtas honom att, under förebärande att han vore ett slags bihang till någon sin egendom, undandraga sig att till den kommun, der han vistades, erlægga de utskylder, som i sjelfva verket blott utgjorde betalningen för de fördelar, som der komma honom till del.

På grund häraf hemställer motionären, att Riksdagen måtte ingå till Konungen med en underdånig anhållan, att Konungen täcktes låta utarbета och utfärda en sådan förändring i nu gällande mantalsskrifningsförordning, § 3 mom. 1, som gör det omöjligt för en person att låta mantalsskrifva sig på en annan ort, än der han, i följd af sitt vistande, bör anses ega sitt egentliga bo och hemvist.

Herr Jakobson påpekar jemväl de af herr Kardell anmärkta förhållanden samt anför derjemte, att det icke så sällan inträffade, att då en part i rättegångsväg sökte en annan vid domstol, inom hvars domvärjo motparten bodde och vistades, han vid målets handläggning möttes med den invändning från motpartens sida, att denne vore mantals- och skattskrifven å annan ort, på grund hvaraf han icke kunde åläggas ingå i svaromål. Vidare hade händt, att sökanden utverkade sig då ny stämning å sin vederpart till det forum, hvartill den senare uppgifvit sig höra, men som då svaranden, å mellantiden inträffad mantalsskrifningsförrättning, låtit mantalsskrifva sig å annan ort än den han förut uppgifvit, ja, till och med å den ort, hvarest han först söktes, så gjordes samma invändning och han ginge för andra gången fri från skyldigheten att ingå i svaromål.

Med anledning häraf föreslår herr Jakobson:

att orden: »härvid iakttages så väl att den, hvilken innehar fast egendom eller idkar rörelse inom särskilda mantalsskrifningsdistrikter, må sjelf bestämma och anmäla, på hvilketdera stället han bör mantalsskrifvas» måtte utgå ur moment 1 § 3 i Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 20 juli 1861 angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande.

Med anledning af en i enahanda syfte vid 1871 års riksdag väckt motion yttrade bevillningsutskottet:

»Vid 1868 års riksdag uttalade bevillningsutskottet den mening, att förordningens föreskrift i afseende å valfrihet vid mantalsskrifningsortens bestämmande för dem, som innehafva fast egendom eller idka rörelse inom särskilda mantalsskrifningsdistrikt, antagligen endast afsåg att, till undvikande af hvarje villrådighet och tvist angående rätta mantalsskrifningsorten för sådan person, som för sina angelägenheters vårdande under olika tider måste uppehålla sig å särskilda orter, öfverlemnade honom sjelf att anmäla, hvarest han det följande året komme att hafva bo och hemvist och följaktligen borde mantalsskrifvas, men deremot icke att, med åsidosättande af den i första punkten af samma § 3 uttalade grundsats, eller att en hvar skall mantalsskrifvas der han har eller, i följd af sitt vistande, bör anses hafva sitt bo och hemvist, för sådan person medgifva någon ovilkorlig frihet att bestämma orten, der han vill i mantalslängd upptecknas, utan afseende om han å denna ort verkligen kan och bör anses hafva bo och hemvist.

Då likväl en dylik tolkning af berörda föreskrift vore långt ifrån allmän, och en alltför vidsträckt tillämpning af densamma hade gifvit insteg åt den föreställning, att de nämnda kategorierna af fastighetsinnehafvare, eller rörelseidkare, verkligen egde en dylik ovilkorlig frihet, föreslog utskottet vid sagda riksdag, att det af § 3 mom. 1, som innefattar bestämmelsen om valfrihet angående mantalsskrifningsorten, skulle ur förordningen utgå och i densamma endast intagas den allmänna grundsatsen, att en hvar skall mantals- och skattskrifvas der han bor, eller i följd af sitt vistande bör anses hafva sitt bo och hemvist. Detta förslag, som i Andra Kammaren godkändes utan votering, föll likväl i Första Kammaren, hufvudsakligen på den grund, att detsamma ansågs innebära väl stor inskränkning i en dyrbar personlig rättighet, hvilken icke kunde sägas tillskynda staten någon skada eller förlust, samt att, om äfven afseende å kommunernas intresse ansågs påkalla någon ändring i nu gällande stadgande, detta intresse likväl icke skulle fullt tillgodoses genom den föreslagna bestämmelsen, hvilken endast skulle framkalla andra förvecklingar och olägenheter.

Af såväl förhandlingarne vid 1868 års riksdag som af motionärens nu gjorda framställning finner utskottet otvetydigt, att ifrågavarande bestämmelse i § 3 mom. 1 icke endast fortfarande gifver anledning till hvad den just bör anses hafva velat förekomma, nemligen villrådighet och tvister angående rätta mantalsskrifningsorten, hvilket äfven ytterligare bekräftas af det kända förhållande, att myndigheter, hvilka det tillkommer att afgöra dylika frågor, olika uppfattat och tillämpat stadgandet, utan äfven föranleder från flera kommuners sida icke oberättigadt klagomål. Det synes följaktligen angeläget att söka erhålla en sådan föreskrift, att all villrådighet och olikhet i afseende å tillämpningen deraf måtte så hos allmänheten som vederbörande

myndigheter undanrödjas, äfvensom att, så vidt möjligt, dervid måtte tillgodoses kommunernas fordran att af de personer, hvilka inom dem äro boende och draga fördel af deras allmänna inrättningar, äfven få uppbära skäliga skattebidrag.

Ett förslag i sådant syfte hade må hända bort af utskottet framläggas, och utskottet skulle icke heller hafva undandragit sig denna skyldighet, derest utskottet icke funnit ett omarbetande af författningen jemväl i andra delar erforderligt. Det kan nemligen icke förnekas, att författningen i flera fall saknar önskvärd tydlighet och bestämdhet, äfvensom att densamma, till tiden äldre än våra kommunallagar, med dessa saknar full öfverensstämmelse.» — — —

»Dylika anmärkningar skulle lätteligen kunna mångfaldigas, men torde icke vara erforderliga för att bereda erkännande åt den inom båda kamrarna vid sistlidna riksdag uttalade åsigt, i hvilken utskottet instämmer, att nemligen mantalsskrifningsförordningen erfordrade en snar och allmän revision. Då likväl en omarbetning af denna författning förutsätter en föregående vidlyftig utredning, hvilken utskottet tror icke kunna fullt nöjaktigt verkställas af någon annan än Kongl. Maj:t, som ensam är i tillfälle att genom vederbörande myndigheter erhålla de upplysningar, som en vid tillämpningen af nu gällande författning vunnit erfarenhet gifver vid handen, så hemställer utskottet: att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta förordningen af den 20 juli 1861, angående mantals- och skattskrifningens förrättande, undergå sådan omarbetning, att dess särskilda föreskrifter erhålla nödig klarhet och bestämdhet och bringas i öfverensstämmelse ej mindre sins emellan än äfven med de förordningen berörande stadganden i författningarne angående dels kommunalstyrelse, dels allmänna bevillningen; samt att Kongl. Maj:t ville derefter till Riksdagen framlägga förslag till ny författning i ämnet.»

Sedan Riksdagen, med bifall till utskottets berörda hemställan, den 24 mars 1871 aflåtit skrifvelse till Kongl. Maj:t, nedsattes i anledning häraf den 21 december samma år en komité, hvilken följande år afgaf förslag till ny mantalsskrifningsförordning. Öfver detta förslag infordrades underdåniga utlåtanden af kammarrätten och Kongl. Maj:ts samtliga befallningshafvande, hvarefter, och sedan desse inkommit med yttranden, Kongl. Maj:t den 16 juni 1874 anbefalde den s. k. landsstatskomitén att jemväl inkomma med utlåtande öfver berörda förslag. Med anledning häraf afgaf nämnda komité den 13 oktober 1875 fullständigt förslag till ny förordning i ämnet, och remitterades detta förslag till kammarrätten, som den 27 februari 1880 deröfver afgaf underdånigt utlåtande. Med ledning af dessa förarbeten utfärdades den 27 oktober 1882 en förordning om mantals- och skattskrifningens förrättande i

Stockholm och den 14 december 1883 förordning om mantals- och skattskrifning samt kyrkoskrifning i Göteborg. Något förslag till allmän ny mantalskrifningsförordning har deremot ännu icke blifvit framställt.

Beträffande det af motionärerna omförmälda stadgande, vidhåller utskottet sin åsigt om önskvärdheten deraf att detsamma erhåller nödig klarhet och bestämdhet, men anser det, då Riksdagen redan hos Kongl. Maj:t anhållit om framläggande af förslag till ny mantalsskrifningsförordning, olämpligt att nu i nämnda hänseende vidtaga någon förändring. Då emellertid behovet af att snart erhålla en ny mantalsskrifningsförordning allt mera gör sig gällande, anser utskottet sig ega anledning tillstyrka, att Riksdagen aflåter skrivelse till Kongl. Maj:t med förnyad anhållan om framläggande af förslag till ny förordning i ämnet.

Utskottet hemställer sålunda,

att herrar Kardells och Jakobsons ofvan omförmälda motioner ej måtte till någon annan Riksdagens åtgärd föranleda, än att Riksdagen, under åberopande af sin skrivelse den 24 mars 1871, i skrivelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета samt, om möjligt, till nästa Riksdag framlägga förslag till ny författning angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande.

Stockholm den 26 februari 1889.

På utskottets vägnar:

ER. GUST. BOSTRÖM.
